

قرآن از نگاه دانشمندان و سیاست مداران غیر مسلمان

۱- ولتر فیلسوف و نویسنده فرانسوی می گوید :

من یقین دارم که اگر قرآن و انجیل را بیک فرد غیر متدین ارائه دهند او حتما اولی را بر خواهد گزید زیرا کتاب محمد در ظاهر افکاری را تعلیم می دهد که به اندازه کافی بر مبانی عقلی منطبق است . سالانه پیام اسلام س ۲ {

۲- ژان ژاک روسو نویسنده فرانسوی (۱۸۷۶-۱۸۰۴):

بعضی از مردم بعد از آنکه مقدار کمی عربی یاد گرفتند قرآن را خوانده و درست درک نمی کنند و اگر می شنیدند محمد با آن لغت فصیح و آهنگ رسای عرب آنرا می خواند هر آینه سجده می افتادند و ندا می کردند ای محمد عظیم دست ما را بگیر و به محل شرف افتخار برسان . ما را بخاطر یاری تو حاضریم جان خویش را فدا سازیم . {اسلام و افکار اندیشه ص ۳۱}

۳- واشنگتن ایرونیک آمریکائی :

قرآن کتابی است که از حدود اقیانوس اطلس تا نهر کاشمر مردم را در زیر سایه همایون فر خود سعادت مند نگهداشته است {حقیقت اسلام در نظر دیگران ص ۶۰}

قرآن حاوی بالاترین مبادی ، با ارج و سودمندترین آنها است {کتاب آسمانی کدام است ص ۱۸۵}

۴- تولستوی فیلسوف بزرگ روسی {۱۸۲۸-۱۹۱۰}

قرآن مشتمل بر تعلیمات و حقایق روشن و آشکار و سهل است و عموم افراد بشر از هر طبقه می تواند از آن بهره مند گردد {پیشرفت سریع اسلام ص ۵۲}

هر کس که بخواهد ماهله و سادگی دین اسلام را بفهمد باید که قرآن مجید را بدقت مطالعه کند زیرا در آنجا احکامی مبنی بر حقایق روشن و آشکار صادر و تعلیماتی سهل و ساده بعموم داده شده در این قرآن آیات کریمه نزول نموده که دلالت بر مقام عالی دین اسلام و پاکی روح مقدس آورنده این کتاب دارد که بر مقام عالی دین اسلام و پاکی روح مقدس آورنده این کتاب دارد که از آن جمله است واعتصمو بحبل الله جمیعاً ولا تفرقوا واذکر ونعمت الله . (نسل نو س ۳ ش ۳)

۵- بودلی نویسنده سوئیسی :

نزد ما کتابی است بنام قرآن که در اصالت و سلامت تنها و فرید است. {محمد عند العلماء الغرب ص ۱۶۸}

۶- ولز دانشمند انگلیسی {۱۸۶۶-۱۹۴۶}:

اما کتاب چهارم که مهمترین کتاب دنیاست قرآن است زیرا که این کتاب آسمانی اثری که در دنیا گذارد نظیر آنرا هیچ کتابی بخود ندیده است . قرآن کتاب عملی و دینی و اجتماعی و تهذیبی و اخلاقی و تاریخی است . مقررات و قوانین و احکام آن با اصول قوانین مقررات دنیای امروز تطبیق می کند و برای همیشه قابل پیروی و عمل است هر کس بخواهد دینی اختیار کند که سر آن با تمدن بشر پیشرفت داشته باشد باید که دین اسلام را اختیار نماید و اگر خواهد که معنی این دین را بیابد به قرآن مراجعه کند. {مکتب اسلام ص ۱۴ ش ۱}

۷ - راکستون اسکاتلندی :

سالیان درازی در جستجوی حقیقت بودم تا اینکه حقیقت را در اسلام یافتم. سپس قرآن مقدس را دیدم و شروع به خواندن آن کردم او بود که به تمام سوالات مرا جواب گفت. قرآن ابّهت و ترس در انسان الهام می کند و درعین حال ثابت می کند که هر چه می فرماید راست است. {اسلام شناسی غرب ص ۶۰}

۸ - بانو مایل انجلو ایتالیائی :

آشنایی من با تعالیم حیاتبخش و معارف درخشان اسلام و قرآن، بینش جدید و عمیقی در من ایجاد کرد و طرز فکرم را درباره جهان آفرینش و فلسفه وجود بکلی دگرگون ساخت و احساس کردم که تعلیمات اسلام برخلاف تعالیم مسیحیت انسان را موجودی شریف و با شخصیت می شناسد نه موجودی کثیف و ذاتا آلوده مسلمانان به حکم کتاب آسمانی قرآن پیامبر علی مقام خود را انسانی مانند انسانهای مسلمانان به حکم کتاب آسمانی قرآن پیامبر علی مقام خود را انسانی مانند انسانهای دیگر می دانند که خداوند او را برای تبلیغ و رسالت و راهنمایی انسانها برگزیده است در این کتاب دستور و نحوه بهره گیری از لذایذ این دنیا و حیات آن، بطرزی جالب و خردمندانه بیان شده است. {مکتب اسلام سال ۱۴ ش ۴}

۹ - بانو سقان رانی تنس هلندی :

محتوای این کتاب آسمانی کاملاً با خرد و فطرت بشری مطابقت دارد و از مطالب زننده و خلاف عقل بکلی پاک است.

قرآن درباره زنان داوری عادلانه ای دارد و برخلاف برخی از مرامها وادیان که جنس زن را تا به سر حد بردگی تنزل داده و ارزشی برای او قائل نیستند، وی را از مزایا و حقوق انسانی برخوردار ساخته و مقام شامخی برای او منظور داشته است. {مکتب اسلام س ۱۴ ش ۲}

۱۰ - رود ویل نویسنده انگلیسی :

اروپا باید فراموش نکند که مدیون قرآن محمدی است زیرا قرآن بود که آفتاب علم و دانش را در اروپا طلوع داد. {بسوی قرآن و اسلام ص ۴۸}

۱۱ - گوته شاعر نویسنده بزرگ آلمانی : {۱۷۴۹-۱۸۳۲}:

سالیان دراز کشیشان از خدا بی خبر ما را از پی بردن به حقیقت قرآن مقدس و عظمت آورنده آن دور نگه داشته اند اما هر قدر که ما قدم در جاده علم و دانش که قرآن مجموعه آن است بهت و حیرت عجیبی در ما ایجاد کرده است و عنقریب است که این کتاب توصیف ناپذیر علم را بخود جلب نموده و تأثیر عمیقی در علم و دانش جهان نموده و در نتیجه جهان مدار گردد. {پاسخ ما به مشکلات جوانان ج ۲ ص ۱۶۸}

۱۲ - مرادوک محقق انگلیسی :

آیات و کلمات قرآن در قلب و زبان ما جای گرفته و با گوشت و خون و استخوان ما و آنچه در وجود ماست در آمیخته است. {کتاب آسمانی کدام است ص ۱۸۴}

۱۳ - گونارا ریکسون سوئدی :

قرآن مقدس دلائل اثبات وجود خداوند را به ما میدهد و آنچه آرزوی معنوی بشر است همین است یک خصوصیت بزرگ دیگر اسلام جنبه جهانی بودن آن است. قرآن خدا را پروردگار اعراب نمی خواند بلکه پروردگار جهانیان می داند سایر کتب مذهبی از خداوند به عنوان

پروردگار اسرائیل وغیره یاد کرده اند قرآن از ما دعوت می کند که به تمام پیامبران ایمان داشته باشیم خواه آنها که در قرآن اسم از آن برده شده و خواه آنها که اسمی برده نشده
{اسلام شناسی غرب ص ۳۰}

۱۴- امورا ژاپنی :

اما قرآن مقدسیکه دستورات الهی است بدون آشفتگی وحی پاک الهی باقی مانده است. {اسلام شناسی غرب ص ۸۳}

۱۵- البرت انیشتین فیزیکدان معروف :

قرآن کتاب جبر، هندسه یا حساب نیست بلکه مجموعه ای از قوانین است که بشر را به راه راست، راهی که بزرگترین فلاسفه دنیا از تعریف وتعیین آن عاجزند هدایت می کند. {راه تکامل ج ۶- ص ۵۳}

۱۶- دکتر گوینیه فرانسوی :

من آیات قرآن را که به علوم پزشکی وبهداشتی و طبیعی ارتباط داشت دنبال کردم واز کودکی آنها را فرا گرفتم وکاملاً بدان آگاه بودم وبنابراین دریافتم که این آیات از هر جهت با معارف وعلوم جهانی منطبق است ... هر کس که دست اندر کار هنر یا علمی باشد آیات قرآن را با هنر و علمی که آموخته است مطالعه ومقایسه کند . به همان صورت که من مقایسه کردم بدون تردید به اسلام خواهد گروید البته اگر صاحب عقلی سلیم و بی غرض باشد {اسلام در زندان اتهام ص ۲۲}

۱۷- ناپلئون پادشاه اسبق ومقتدر فرانسوی می گوید :

قران به تنهائی عهده دار سعادت بشر است {فرهنگ برلیان ص ۱۰۶}

امیدوارم آن زمان دور نباشد که من بتوانم همه دانشمندان و تحصیل کردگان همه کشورها را با یکدیگر متحد کنم و نظام یکنواختی فقط براساس و اصول قرآن مجید که اصالت و حقیقت دارد و می تواند مردم را به سعادت رهبری کند. من هم امیدوارم در طول زمان نزدیکی جشن اتحاد و نظامی را بر اساس قرآن برقرار کنم. {تابش اسلام در اروپا ص ۱۳۴}

کجاست آنروزیکه ما مجمع و هیئتی بزرگ از سیاستمداران و علماء حقوق دنیا تشکیل دهیم . قرآن کلام الهی و متین ترین قوانین محمدی همان نسخه پر افتخار بشری را پیش گذاریم و از روی آن قوانین و سعادت حقیقی بشر را تنظیم تنسیق نمائیم {حقیقت اسلام در نظر دیگران ص ۲۸}

۱۸- رنبورت دانشمند اروپایی:

واجب است اعتراف کنیم که علوم طبیعی، فلکی، فلسفه ریاضیات که از اروپا اوج گرفت، عموماً از قرآن اقتباس شده است، پس اروپا شهری برای اسلام است. {قرآن و دیگران ص ۲۲}

۱۹- مهاتما گاندی رهبر بزرگ هندوستان:

از راه آموختن دانش قرآن، هر کسی به اسرار وحی و حکمت‌های دین، بدون داشتن خصوصیات مصنوعی، نایل می شود. در قرآن چیزی دیده نمی شود که اعمال زور و جبر جهت برگرداندن مذهب اشخاص، تجویز کرده باشد. {قرآن دیگران ص ۳۵}

۲۰- ویل دورانت مورخ مشهور:

در قرآن، قانون و اخلاق یکی است، رفتار دینی در قرآن، شامل رفتار دنیوی نیز هست، و همه امور از جانب خدا و به طریق وحی آمده است. قرآن شامل مقررات در خصوص ادب، تندرستی، ازدواج، طلاق، رفتار با فرزند و بره و حیوان، تجارت، سیاست، ربا، دین، امور زراعت، مجازات جنگ،

وصلح است ... مدت چهارده قرن ،قرآن در حافظه اطفال مسلمان محفوظ مانده ،خاطرشان را تحریک کرده ، اخلاقشان را فرم داده وقریحه صدها میلیون مرد را صیقلی کرده است. {تاریخ

تمدن ویل دورانت ج ۱۱ ص ۵۴}

دکتر یوهان ولفگانگ فون گوته :

ریاضی دان، شاعر و نویسنده

قرآن اثری است که به واسطه سنگینی عبارات آن خواننده در ابتدای امر رمیده می شود، و سپس مفتون جاذبه آن و بالاخره بی اختیار مجذوب زیباییهای بی پایان آن می گردد.

چطور ما به آن (قرآن مجید) باز می گردیم و رجوع می کنیم هر چند که در ابتدا تکرار به نظر می رسد اما به زودی انسان را جلب می نماید متعجب می سازد انشاء آن هم آهنگ با محتویات و

هدف بزرگش محکم، قوی و بسیار عالی است پس این کتاب در تمام ازمنه بشریت بزرگترین نفوذ را خواهد داشت.

سالیان دراز کشیشان از خدا بی خبر، ما را از پی بردن به حقایق قرآن مقدس و عظمت آورنده آن دور نگهداشتند، اما هر قدر که ما قدم در جاده علم و دانش به پیش گذارده و پرده های

جهل و تعصب نابجا را دیده ایم، عظمت احکام مقدس اسلام که قرآن، مجموعه آنست بهت و حیرت عجیبی در ما ایجاد نموده است و عنقریب است که این کتاب توصیف ناپذیر عالم را به

خود جلب نموده و تأثیر عمیقی در علم و دانش جهان نموده و محور افکار مردم جهان می گردد.

ژوزف هور دویچ :

دانشمند و خاورشناس

قرآن، عامل بسیار شگرفی در بالا بردن فکر مسلمانان بود. قرآن، آنان را به تحقیقات علمی و پدید آوردن اندیشه‌ها سوق داد.

قرآن، موجب و انگیزه پیشروی مسلمانان، در سرزمینهای اروپا گردید. در آنجا هنگامی که تاریکی‌ها همه جا را فرا گرفته بود اینان مشعلهای انسانیت را بر افروختند و به آستان علم، خدماتی شایان کردند.

علوم گذشتگان را دگر بار نیرو بخشیدند و به شرق و غرب، فلسفه، پزشکی، ستاره‌شناسی و معماری آموختند و ما را در مسیر نهضت جدید علمی قرار دادند. از این رو ما هر بار که سقوط غرناطه (پایتخت مسلمانان اسپانیا) را به خاطر می‌آوریم، نمی‌توانیم از ریختن اشک، خودداری کنیم.

دکتر فرانتس روزنتال :

استاد دانشگاه اوهایو

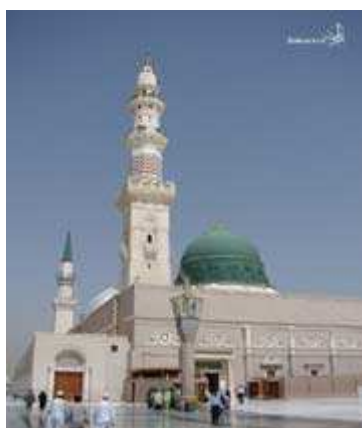
در قرآن یک سلسله معلومات تاریخی یافت می‌شود که با آنچه که یهودیان ادعای وجود آن را در تورات دارند مخالف است.

خود پیامبر می‌گوید: یهود و نصاری کتاب آسمانی خود تورات را تحریف کرده، دستخوش خویش قرار دادند. و مسلمانان هم به گفته قرآن گرویده‌اند.

آلبرت انیشتاین :

قرآن کتاب جبر یا هندسه یا حساب نیست، بلکه مجموعه‌ای از قوانین است که بشر را به راه راست، راهی که بزرگترین فلاسفه دنیا از تعریف و تعیین آن عاجزند هدایت می‌کند.

پیامبر (ص) از نگاه اندیشمندان غیر مسلمان

اشاره

در این مقاله از پنجره نگاه اندیشمندان غیر مسلمان نظری می‌افکنیم به گستره پاک و بی‌نهایت گلستان محمدی، باشد که شمیم دنواز آن یار و دردانه روزگار، ما را سرمست حضور مبارک خویش سازد و خوشه چین دشت گل‌های محمدی باشیم.

گوته

گوته، شاعر پرآوازه آلمانی پس از آشنایی با دین اسلام و پیام آور این ایین یگانه، قطعه شعری با عنوان «نغمه محمد» درباره پیامبر اعظم (ص) سرود. این قطعه شعر از زبان نزدیک‌ترین خویشان پیامبر؛ یعنی حضرت علی علیه السلام و حضرت فاطمه ۳ علیها السلام گفته می‌شود. گوته در شعرش همه مراحل و مقاطع دعوت رسول اکرم (ص) و راهنمایی‌اش در میان مردم را به زبان توصیف و تشبیه و نماد می‌آورد.

شعر گوته با محوریت معرفی شخصیت والای پیامبر از زبان دو دردانه تاریخ اسلام و تشیع روایت می‌شود. اما همان طور که این مسئله را با خواننده‌اش در میان می‌گذارد، مسیر تاریخی پیامبر و همچنین گسترش مرزهای اسلام در جهان را نیز به عنوان بخش تاریخی متن، مورد تأکید و توجه قرار می‌دهد. پایان شعر با اعتقاد و ایمان این شاعر آلمانی به معاد و جهان ازلی و همچنین یقین وی بر پیروزی رسالت پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله همراه است. شاید شیفتگی و علاقه شاعر به زندگی و مذهب پیامبر است که فردی اروپایی و غربی را با آن همه تهاجم فلسفه‌های متضاد و مختلف در پیرامون خود، به مفاهیم معنوی و والای اسلام علاقه‌مند می‌سازد. اینک قسمتی از شعر "نغمه محمد" را می‌آوریم:

«بنگر بدان چشمه

همان که از کوهساران می‌جوشد

چه با طراوت و شاد

و می‌تراود به سان چشمان ستارگان آن‌گاه که می‌درخشند

و با ورودی پیشوا گونه و راهبر

همه چشمه‌ها را که برادر اویند

با خویش همراه می‌سازد

و در آن پایین اعماق درّه

در مقدم این رود، گل‌ها می‌رویند

و سبزه‌ها از نفسش حیات می‌یابند...» [۱]

برنارد شاو

جرج برنارد شاو، نویسنده معروف ایرلندی درباره پیامبر اکرم (ص) می گوید:

« او را باید منجی بشریت خواند. من اعتقاد دارم که اگر مردی مثل او حاکمی در عصر جدید می شد، برای حل مشکلاتش از صلح و دوستی استفاده می کرد. او عالی ترین مردی بود که روی زمین پا گذاشته است. او به دین دعوت کرد. یک تمدن را پایه گذاری کرد. ملتی را بنا نهاد. اخلاق را نهادینه کرد. اجتماعی زنده و قدرتمند ایجاد کرد تا آموزش های او را به صحنه عمل آورند و دنیای تفکر و رفتار انسانی را برای همیشه و به طور کامل منقلب کرد. نام او «محمد» است. در سال ۵۷۰ بعد از میلاد، در عربستان چشم به جهان گشود. رسالت خود برای دعوت به دین راستین (اسلام) را در سال چهارم عمر خود آغاز کرد و در شصت و سومین سال عمرش با جهان وداع گفت. در مدت کوتاه ۲۳ سال از پیامبری اش به پرستش خدای یگانه رهنمون شد. وی مردم را از جنگ و نزاع های قبیله ای رهانید و به اتحاد و همبستگی ملی رسانید. او در این مدت، مردم را از هرزگی و مستی به اعتدال و پرهیزکاری، از بی قانونی به زندگی نظام مند، و از تباهی به بالاترین معیارهای تعالی اخلاقی هدایت کرد. تاریخ بشری چنین دگرگونی کامل را از جانب یک شخص یا در مکان دیگر قبل از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله یا پس از او نشناخته است. تصور همه این عجایب باور نکردنی در طی این دو دهه نخست است.» [۲]

گانندی

ماهاتما گانندی رهبر فقید هند در کتاب «هند جدید» در مورد شخصیت محمد(ص) می گوید:

«جالب است بدانید که بهترین کسی که امروزه بدون هیچ چون و چرایی، در قلب میلیون ها انسان جا گرفته، «محمد» است. از اینجا من متقاعد شده ام که این شمشیر نبود که در آن روزها مردم زیادی را تسلیم اسلام کرد. «محمد» سخت ساده زیست بود. مثل دیگر پیامبران

متقی بود. به شدت امانتدار بود. از خودگذشتگی شدید نسبت به دوستان و پیروان، جسارت، بی‌باکی و توکل مطلق به خدا در رسالت شخصی، از ویژگی‌های محمد(ص) بود. قبل از این ویژگی‌ها او به هیچ وجه از شمشیر برای برداشتن سدهای جلوی راه خود استفاده نمی‌کرد».[۳]

لامارتین

لامارتین مورخ مشهور می‌گوید:

« اگر بزرگی هدف، کم بودن ابزار و رسیدن به نتایج شگفت‌انگیز، سه محور سنجش هوش بشری باشد، چه کسی ادعای مقایسه بزرگ مردان تاریخ کنونی را با «محمد» دارد؟ نام‌آورترین مردمان فقط ارتش، قوانین و فرمانروایی‌ها را ایجاد کرده‌اند. اگر نگوییم آنچه بنیاد نهاده‌اند، چیزی نیست، باید گفت: چیزی بیشتر از قدرت مادی که غالباً در چشم به هم زدنی فرو می‌پاشد، ایجاد نکرده‌اند.

این مرد نه فقط ارتش‌ها، قوانین، فرمانروایی، مردمان و سلسله‌ها، بلکه میلیون‌ها نفر؛ یعنی یک سوم از ساکنان این جهان و حتی بیشتر از آن را حرکت داد. او پرستشگاه‌ها، خدایان، ادیان، عقاید، اندیشه‌ها و نفوس را متحول کرد. صبر او در پیروزی، بلند همتی او که تماماً در جهت یک عقیده بود، نه نوعی تلاش برای فرمانروایی، نمازهای بی‌نهایت او، زمزمه‌های سری او با خدا، مرگ او و پیروزی او بعد از مرگ، نشانه ایمانی راسخ است. محمد ۶۱ یک معلم مذهبی، یک مصلح اجتماعی، یک رهبر اخلاقی معنوی، تجسم بزرگ اجرایی کردن امور، دوستی با وفا، همنشینی زیبا، شوهری علاقه‌مند و پدری با محبت بود. همه را با هم داشت. مرد دیگری در تاریخ نیست که در هر کدام از این جنبه‌های مختلف زندگی، بر او برتری یابد یا با او برابری

کند. فقط آن شخصیت نوع دوست بود که چنین کمالات باورنکردنی را در خود جمع کرده بود». [۴]

آرمسترانگ

خانم کارن آرمسترانگ، از صاحب نظران غیر مسلمان وین است. پس از یازده سپتامبر ۲۰۰۲ م. در مورد زندگی پیامبر اسلام، کتابی نوشت که در ردیف پرفروش ترین کتاب های سال آمریکا و اروپا قرار گرفت. انگیزه اصلی او در نوشتن کتاب مذکور، دفاع از اسلام و روشن کردن ذهن مسیحیان غربی به پیامبر اسلام بود. او در مقدمه کتابش چنین نوشته است:

«بیشتر هم پیامبر صرف جلوگیری از برخوردهای وحشیانه گردید؛ زیرا لغت اسلام که به معنای تسلیم بودن در برابر خداوند است، از ریشه «سلام» به معنای «صلح» گرفته شده است. محمد(ص) مرد جهاد بود، ولی یک صلح طلب واقعی هم بود؛ زیرا جان و اعتقاد نزدیک ترین یاران خود را در جریان صلح با مکه به گرو گذاشت تا این اتحاد بدون خونریزی به انجام رسد. او به جای خونریزی و قتل عام، در فکر مذاکره و صلح بود. آگاهی از داستان واقعی زندگی حضرت محمد(ص) در این مقطع خطرناک تاریخ بشری، لازم است و نباید اجازه داد که متعصبین خیره سر با تحریف زندگی پیامبر به نفع خود از آن استفاده کنند. انسان غربی معاصر از داستان زندگی آن حضرت، مسائل بسیار مهم تری را برای هدایت خود در این دنیای متغیر باید بیاموزد». [۵]

ویل دورانت:

محمد، پیغمبری بزرگ و موحدی کامل بود که مانند نداشت و برای اصلاح بشر مبعوث شد.

کارل ماکس:

حقیقت انکار ناپذیر این است که محمد مبعوث شد تا رسالتی را که خلاصه رسالات سابق و مافوق آنها بود، برای عالم بیاورد.

الکساندر دوما:

محمد، معجزه شرق بود؛ زیرا دینش دارای آموزه‌های بزرگی بود. اخلاقش برجسته بود و رفتاری پسندیده داشت.

آلفرد گیوم:

محمد، یکی از عظیم‌ترین شخصیت‌های تاریخی است که در ایمان به وجود خدای یگانه غرق شده بود.

لئو تولستوی:

شکی نیست که محمد از مردان بزرگ و مصلحانی است که به حقیقت خدمت بزرگی به بشر کرده است.

واشنگتن ایرونیگ:

او سریع الانتقال و دارای حافظه قوی، دیدی بلند و استعدادی سرشار بود.

ژان ژاک روسو:

حضرت محمد، پیامبر اسلام، نظریه بهتری داشت و توانست سیستم سیاسی خود را به خوبی متحد سازد. [۶]

پی‌نوشت‌ها:

[۱]. محمد در اروپا، مینو صمیمی، مترجم: عباس مهرپویا، انتشارات مؤسسه اطلاعات.

[۲]. پیامبر اعظم(ص) در ایینه گفتار اندیشمندان غیر مسلمان، محمد کاظم جعفر زاده

فیروزآبادی، مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما.

[۳]. ویژه‌نامه پیامبر اعظم (ص)، مؤسسه فرهنگی قدس، مهدی نصیری، ص ۶۱.

[۴]. ماهنامه سیاحت غرب، ش ۳۸، پیامبر اعظم از نگاه متفکران غربی، حسین پاشا.

[۵]. همان.

[۶]. همان.

[۷]. زندگی‌نامه پیامبر اسلام، کارن آرمسترانگ، مترجم: کیانوش حشمتی، انتشارات حکمت

۸. پیامبر اعظم در ایینه گفتار اندیشمندان غیر مسلمان.

منبع:

مرتضی عبدالوهابی، کوثر، شماره ۶۸، با تصرف و تلخیص

WWW.KA.

www.kandoocn.com

www.kandoocn.com